

---

PAGÈS, Pelai (2025). *Catalunya. La República en guerra (1936-1939)*. Barcelona: Editorial Base, 2025, 288 p.

---

Pelai Pagès, professor d'història contemporània a la Universitat de Barcelona i autor de nombrosos estudis sobre la Segona República, la Guerra Civil, el franquisme i la transició, ens presenta en aquesta obra una convincent síntesi de la Guerra Civil a Catalunya. La present edició és fruit d'una revisió i actualització d'una altra síntesi publicada per l'autor en castellà l'any 2007: *Cataluña en guerra y en revolución (1936-1939)*. L'objectiu del llibre que ara es publica és posar al dia el que avui sabem d'una guerra que va marcar la vida de diverses generacions de catalans i d'espanyols. Sembla evident que el conflicte bèl·lic que es va produir a Espanya entre els anys 1936 i 1939 segueix projectant la seva ombra allargada en el present i presumiblement ho continuarà fent en el futur. No debades, estem davant d'un dels esdeveniments més transcendents de la història d'Espanya durant el segle xx i que més bibliografia ha generat després de la Segona Guerra Mundial. En bona mesura això ha estat a causa del fet que, com ens recorda Pagès, probablement la Guerra Civil espanyola va ser la darrera guerra ideològica de la història.

Com deixa escrit l'autor en diferents passatges del llibre, la Guerra Civil espanyola va ser la darrera guerra romàntica de la història, en què es ventilaven interessos econòmics i socials i també l'hegemonia europea, però en què a més es lluitava pels ideals. Aquest aspecte és fonamental per entendre la guerra. De fet, estem davant d'un dels eixos que vertebrava el llibre i que ens permet entendre que el combat ideològic que va tenir lloc durant la guerra es va concretar en la posada en marxa de la revolució social que es va dur a terme a la zona republicana com a resultat de l'esclat de la contesa.

De la lectura del llibre s'extreuen un seguit de conclusions, una de les quals és prou evident: sense les transformacions econòmiques i socials que es van produir durant els primers mesos de la guerra, aquest conflicte perd bona part del seu sentit. I com ens recorda Pagès, sense tenir en compte aquest seguit de transformacions no es comprèn tampoc ni l'evolució política que va experimentar la República durant la guerra ni bona part dels comportaments internacionals que van tenir lloc coincidint amb el conflicte. I, en cert sentit, no s'entén tampoc el desenllaç final de la guerra.

Una altra de les tesis de fons explicitades clarament en el llibre és

que al mateix temps que estava assistint a una revolució social, Catalunya va fer un esforç de guerra considerable per intentar derrotar els militars insurrectes. Com assenyala Pagès, no podem afirmar en absolut, com s'ha fet en ocasions, que Catalunya visqués d'esquena a les necessitats i els problemes que va generar la guerra en el conjunt de l'Espanya republicana.

No diem res de nou si afirmem que són moltes les facetes que presenta la guerra a Catalunya. En aquest sentit, un altre dels mèrits del llibre és la seva pretensió d'abordar-les en la seva globalitat: des de les «raons catalanes» que van portar a la guerra fins als esdeveniments del 19 de juliol que van fer fracassar el cop militar, la mateixa revolució, la repressió política i antireligiosa, l'evolució i els conflictes polítics, el desenvolupament militar i la derrota final del bàndol republicà. L'autor ha volgut passar revista, amb rigor i des d'una perspectiva crítica, als principals fenòmens que van caracteritzar la història dels dos anys i mig de guerra que va viure Catalunya.

Els quinze capítols que integren el llibre —alguns dels quals són ampliacions o reelaboracions de treballs previs de l'autor— segueixen un fil cronològic, que permet al lector o a la lectora aproximar-se a diferents

aspectes de la Guerra Civil a Catalunya, especialment des del punt de vista polític, social, econòmic i militar. Així, partint de les causes i dels antecedents de la guerra, l'obra mostra l'evolució política i militar, els conflictes que van enfrontar les diferents forces polítiques que integraven el bloc antifeixista, les dissidències que van existir entre els governs de la República i de la Generalitat, sense oblidar les dificultats de tota mena que va patir la població i sense passar per alt els aspectes més conflictius i polèmics, com la repressió o la persecució religiosa, que es van produir a la rereguarda catalana. El llibre es tanca amb la derrota republicana i amb una suggeridora anàlisi sobre les profundes conseqüències que aquesta derrota va tenir per a Catalunya i per al conjunt de l'Espanya republicana, especialment per a l'exili.

En definitiva, ens trobem davant d'una obra útil, relativament breu i amb una clara vocació de síntesi, que esdevé una ràpida i convincent aproximació a la Catalunya en guerra.

Santiago IZQUIERDO BALLESTER  
Universitat de Barcelona  
sizquierdo@uoc.edu